

Методичні рекомендації щодо формування різнорівневих завдань

1. Загальні положення

Методичні рекомендації розроблено з метою уніфікації та вдосконалення підходів до формування інструментарію оцінювання результатів навчання здобувачів фахової передвищої освіти. Документ спрямований на підвищення об'єктивності, прозорості та якості контролю навчальних досягнень відповідно до освітньо-професійних програм фахового коледжу.

У рекомендаціях визначено основні принципи конструювання різнорівневих тестових завдань і їх комплексів, що застосовуються для перевірки рівня засвоєння знань, сформованості умінь, навичок і фахових компетентностей здобувачів освіти.

Актуальність упровадження різнорівневих завдань зумовлена необхідністю реалізації диференційованого та компетентнісного підходів у підготовці фахівців. Використання одноманітних тестових форм без урахування рівнів пізнавальної діяльності не забезпечує повноцінного оцінювання глибини розуміння навчального матеріалу та здатності здобувачів освіти застосовувати знання у практичних і професійно зорієнтованих ситуаціях.

Завдання розглядається як чітко сформульована вимога до здобувача освіти, виконання якої передбачає здійснення визначених дій з метою підтвердження досягнення результатів навчання. Такі завдання можуть вимагати розгорнутої відповіді, творчого підходу, аналізу ситуацій і застосування теоретичних знань у змінених або наближених до професійних умовах.

Компетентнісне завдання є різновидом навчального завдання, що моделює реальну або професійно орієнтовану ситуацію та передбачає інтегроване використання знань, умінь, навичок і особистісних якостей здобувача освіти для прийняття обґрунтованого рішення.

Комплексне завдання передбачає одночасне застосування результатів навчання з кількох тем, розділів або освітніх компонентів з метою досягнення єдиного практичного результату.

Тест визначається як структурована сукупність завдань стандартизованої форми, що забезпечує об'єктивне оцінювання рівня навчальних досягнень здобувачів освіти.

Тестове завдання є окремою складовою тесту та спрямоване на перевірку конкретного елемента результатів навчання. Результати його виконання підлягають фіксації та оцінюються відповідно до визначених критеріїв і шкали оцінювання.

Тестування розглядається як процедура контролю й оцінювання рівня сформованості знань, умінь і навичок здобувачів фахової передвищої освіти шляхом застосування тестових методів.

Валідність тесту характеризує його відповідність заявленим результатам навчання та здатність точно вимірювати ті компетентності, для оцінювання яких він був розроблений.

Надійність тесту відображає стабільність і відтворюваність результатів оцінювання за умов повторного застосування або перевірки різними оцінювачами, що забезпечує мінімізацію впливу суб'єктивних і випадкових чинників.

Гомогенний тест охоплює навчальний матеріал однієї освітньої компоненти освітньо-професійної програми.

Гетерогенний тест (комплексний) використовується для підсумкового або міждисциплінарного контролю та включає завдання з кількох логічно пов'язаних освітніх компонентів.

2. Принципи формування різнорівневих завдань

Розроблення системи різнорівневих завдань є важливим складником формування ефективного інструментарію диференційованого оцінювання навчальних досягнень здобувачів освіти. Побудова таких завдань має здійснюватися з дотриманням комплексу взаємопов'язаних педагогічних і психометричних вимог, що забезпечують об'єктивність, валідність та надійність результатів оцінювання.

2.1 Принцип таксономічної кореляції

Цей принцип є основним для визначення рівнів складності завдань. Він вимагає обов'язкового співвідношення між складністю завдання та ієрархією пізнавальних процесів, визначених у межах обраної педагогічної таксономії. Завдання повинні бути чітко розподілені за рівнями, які відповідають послідовності засвоєння навчального матеріалу:

1. Початковий рівень (репродуктивний): перевіряє знання та розуміння. Включає завдання на впізнавання, пригадування, відтворення фактів, термінів, визначень, а також просте пояснення чи переказ.

2. Середній рівень (алгоритмічний): перевіряє застосування знань у типових, добре знайомих ситуаціях. Вимагає виконання стандартних алгоритмів, простих обчислень або використання формул за встановленим зразком.

3. Високий рівень (аналітичний): перевіряє здатність до критичного оцінювання, аналіз, синтез та оцінювання в межах структурованих проблем. Завдання передбачають встановлення причинно-наслідкових зв'язків, порівняння, класифікацію, обґрунтування вибору або формулювання власних висновків на основі наданої інформації.

2.2. Принцип дидактичної репрезентативності та пропорційності

Цей принцип забезпечує відповідність комплексу змісту навчальної дисципліни.

– репрезентативність змісту: завдання мають комплексно та рівномірно охоплювати всі ключові теми та дидактичні одиниці, щоб жоден важливий

розділ не був проігнорований.

- пропорційність: кількість тестових завдань, відведених на перевірку конкретної теми, має бути пропорційною до її відносної ваги в навчальній програмі (наприклад, за кількістю відведених годин).
- оптимальне співвідношення: у підсумковому контролі слід дотримуватися встановленого оптимального співвідношення завдань різних рівнів.

2.3. Принцип психометричної та структурної коректності

Якість різнорівневих завдань безпосередньо залежить від дотримання вимог до їхньої внутрішньої структури та психометричних характеристик.

Чіткість та однозначність. Формулювання умови завдання повинно бути максимально чітким, лаконічним і однозначним, виключаючи можливість подвійного тлумачення. Умова має містити повну інформацію, необхідну для відповіді.

Якість дистракторів. Неправильні варіанти відповіді у закритих завданнях повинні бути правдоподібними та однорідними за формою і змістом, але водночас гарантовано неправильними, щоб ефективно дискримінувати здобувачів освіти.

Уникнення негативних формулювань. Категорично не рекомендується використовувати завдання у формі, що вимагає вибору неправильної відповіді, оскільки це ускладнює процес мислення та підвищує ймовірність помилки, не пов'язаної з рівнем знань.

Дотримання цих принципів є гарантією створення об'єктивних, валідних та ефективних різнорівневих тестових завдань, що дозволяють достовірно оцінити ступінь сформованості компетентностей здобувачів освіти.

3. Дискримінативність (розрізнявальна здатність) завдання

Дискримінативність завдання – це ключовий статистичний показник якості окремого завдання, що відображає його здатність розрізняти здобувачів освіти за рівнем їхньої підготовки. Завдання з високою дискримінативністю успішно виконують переважно здобувачі освіти, що мають високий загальний бал і, навпаки, не виконують з низьким загальним балом.

Методична мета цього показника полягає у відборі найбільш ефективних завдань для формування якісного інструментарію оцінювання. Розробник має перевірити завдання, що демонструють низьку розрізнявальну здатність, на наявність таких недоліків: надмірна складність або легкість (якщо завдання виконують усі (або не виконує ніхто), воно не розрізняє рівні підготовки); двозначність формулювання (нечітке формулювання, що дозволяє різну інтерпретацію, або містить помилку); дефектні дистрактори у тестових завданнях із вибором (варіанти відповіді, які є надто очевидно неправильними або, навпаки, містять приховану правильну відповідь, що вводить в оману

сильних здобувачів); оцінювання несуттєвого факту (завдання перевіряє другорядну інформацію, яка не корелює із загальним рівнем компетентності).

4. Комплексні завдання

Комплексне завдання – це форма оцінювання, яка вимагає від здобувача освіти інтеграції знань, умінь та навичок, отриманих із різних розділів одного курсу або навіть із різних навчальних дисциплін, для вирішення єдиної, часто нестандартної чи міжпредметної проблеми.

На відміну від звичайного тестового завдання, комплексне завдання передбачає не вибір готової відповіді чи відтворення факту, а створення кінцевого продукту (звіт, проект, аналіз, презентація, модель) і демонструє здатність застосовувати знання в умовах, максимально наближених до реальних.

Мета впровадження:

– оцінка компетентностей: найкраще відображає рівень сформованості ключових компетентностей (критичне мислення, розв'язання проблем, комунікація), а не лише академічних знань;

– стимулювання інтеграції: заохочує здобувачів освіти бачити зв'язки між різними елементами навчального матеріалу;

– розвиток практичних навичок: вимагає планування, організації роботи та презентації результатів.

Методичні рекомендації до розробки

При конструюванні комплексних завдань слід дотримуватися таких вимог:

1. Наявність проблемної ситуації: завдання повинне містити чітко сформульовану проблему або мету, яка потребує пошуку, аналізу та синтезу інформації.

2. Багатоетапність: структура завдання має бути поділена на логічні етапи або кроки, кожен із яких перевіряє певний набір знань чи умінь. Це полегшує як процес виконання для здобувача освіти, так і процес оцінювання для викладача.

3. Визначення кінцевого продукту: необхідно чітко вказати, що має бути результатом виконання.

4. Складання чітких критеріїв оцінювання: для об'єктивної оцінки комплексних завдань необхідно використовувати детальні критерії оцінювання. Вони повинні охоплювати не лише правильність змісту, але й структуру, логіку аргументації, оформлення та презентаційні навички.

5. Види та призначення тестових завдань

Основні види тестових завдань та їхнє призначення наведено в табл. 1.

Таблиця 1: Види тестів та їх призначення

Види тестів	Призначення тестів
-------------	--------------------

навчальні	для відстеження рівня засвоєння матеріалу на етапі його опрацювання, повторення чи закріплення
контрольні	проводяться як певний підсумок роботи над вивченням матеріалу і мають на меті оцінити знання і вміння здобувачів освіти у межах одного чи кількох тематичних блоків (змістових модулів)
модульні	для здійснення модульного контролю і охоплюють ту частину матеріалу з навчальної дисципліни, який був опрацьований до моменту модульного контролю
екзаменаційні	для екзаменаційного контролю і охоплюють увесь обсяг матеріалу з навчальної дисципліни
для проведення державної атестації	для контролю відповідності рівня підготовки здобувача освіти до виконання професійних завдань після завершення навчання на певному освітньо-професійному ступені
для конкурсного відбору	використовуються під час прийому на навчання здобувачів освіти за освітньо-професійним ступенем фаховий молодший бакалавр
для оцінювання залишкових знань здобувачів освіти	для виявлення рівня залишкових знань здобувачів освіти з навчальних дисциплін, вивчення яких закінчено у попередньому семестрі або навчальному році
для самоконтролю	для самостійного контролю здобувачем освіти за процесом і результатами свого навчання

Рівні складності тестових завдань

1. Перший рівень – на розпізнавання. Ці завдання перевіряють базове засвоєння матеріалу на рівні впізнавання. Здобувач освіти має розпізнати, класифікувати або відрізнити певні об'єкти, явища чи поняття. Завдання можуть бути простими (наприклад, "так/ні") або містити кілька варіантів, серед яких потрібно обрати правильний.

2. Другий рівень – на відтворення. Завдання цього рівня вимагають від здобувача освіти відтворити набуті знання та вміння. Вони оцінюють здатність застосовувати ці знання у стандартних, типових ситуаціях. Здобувач освіти має самостійно виконати завдання, що не потребує створення нової інформації, а лише її правильного застосування.

3. Третій рівень – на застосування знань. Ці завдання перевіряють здатність здобувача освіти використовувати засвоєну інформацію для вирішення нетипових, практичних ситуацій. Вони вимагають аналізу, синтезу та оцінки інформації, щоб знайти оптимальне рішення. Такі завдання часто є реальними практичними проблемами.

Кожне тестове завдання, незалежно від рівня, характеризується своєю формою, основним змістом і рівнем складності. Це забезпечує об'єктивну та комплексну оцінку знань здобувача освіти.

Структура тесту.

Кожен тест повинен мати продуману структуру, що забезпечує зрозуміле та послідовне виконання завдань. Вона складається з таких елементів:

- інструкція: на початку тесту розміщується інструкція, яка чітко пояснює правила та послідовність дій. Вона має відрізнятися від основного тексту, наприклад, шрифтом або розміром, щоб привернути увагу. Якщо завдання вимагає обчислень, в інструкції обов'язково вказується необхідна точність результату;
- основний зміст: тут подається власне запитання або завдання;
- варіанти відповідей: у завданнях закритого типу пропонуються варіанти для вибору; критерії оцінювання: вказується кількість балів за кожне виконане завдання.

Форми тестових завдань

Тестові завдання поділяються на дві основні форми: відкриту та закриту.

1. Відкрита форма

Ці завдання не містять готових варіантів відповідей. Особа, що проходить тестування, має самостійно сформулювати та записати відповідь.

Види:

- на доповнення: перевіряють знання фактів, формул, термінів або інших елементів. Місце для відповіді позначається прочерком або порожнім полем.
- з короткою відповіддю: вимагають лаконічної, точної відповіді.
- з розгорнутою відповіддю: завдання творчого характеру, що дозволяють оцінити глибину розуміння та вміння викладати думки. Рекомендується обмежувати їхню кількість у тесті (не більше двох).
- на обчислення: призначені для перевірки навичок розв'язання задач. Для них обов'язково вказується припустима похибка.

2. Закрита форма

Ці завдання пропонують готові варіанти відповідей, з яких потрібно обрати правильний:

- завдання з вибором однієї правильної відповіді: найпоширеніший тип. Завдання полягає у виборі єдиного правильного варіанту з кількох запропонованих. Ці завдання оцінюють базове знання матеріалу.
- завдання з вибором кількох правильних відповідей: у цьому форматі може бути одна або кілька правильних відповідей, і той, хто проходить тестування, повинен визначити їхню кількість самостійно.
- завдання з альтернативною відповіддю: мають лише два варіанти, як-от «так/ні» або «правильно/неправильно». Через високу ймовірність вгадування

(50%) їх варто використовувати серіями, щоб оцінити знання складних понять чи графіків.

– завдання на відповідність: цей тип перевіряє асоціативні знання, тобто здатність встановлювати зв'язки між елементами двох множин (наприклад, термін і його визначення). Елементи з одного стовпця (зазвичай лівого, пронумерованого) потрібно співвіднести з елементами іншого (зазвичай правого, позначеного буквами).

– завдання на встановлення правильної послідовності: вимагають від тих, хто проходить тестування, впорядкувати запропоновані елементи (дії, події, етапи) у логічній або хронологічній послідовності. Такі завдання розвивають алгоритмічне мислення і перевіряють знання процесів та алгоритмів.

Рекомендації щодо формування тестових комплексів (тестів)

1. Валідність та надійність: сформований тест повинен мати високі показники валідності (відповідності вимірюваним цілям) та надійності (стабільності результатів при повторному застосуванні).

2. Об'єктивність оцінювання: тестовий комплекс повинен гарантувати об'єктивність оцінювання рівня знань здобувачів фахової передвищої освіти, забезпечувати оперативність контрольних процедур та отримання результатів, а також передбачати можливість здійснення контролю без безпосередньої участі викладача, що забезпечує навчальну дисципліну.

3. Комплексна оцінка: до складу тесту необхідно включати різноманітні форми тестових завдань для забезпечення всебічної оцінки рівня засвоєння програмного матеріалу.

4. Рівні складності: рекомендовано використовувати тестові завдання, що охоплюють 1–3 рівні складності (згідно з таксономією навчальних цілей) для забезпечення диференціації оцінок. Повнота охоплення змісту: тест повинен охоплювати весь обсяг навчального матеріалу дисципліни або її модуля, що підлягає перевірці, відповідно до затвердженої робочої навчальної програми.

5. Апробація тестів: перед проведенням тестування здобувачів фахової передвищої освіти рекомендується здійснити попередню перевірку (апробацію) тестових комплексів, залучаючи викладачів предметної (циклової) комісії або фахівців відповідної галузі, з метою виявлення та усунення неоднозначних або некоректно сформульованих запитань.

Рекомендації щодо формування тестових завдань (ТЗ)

1. Змістова відповідність: ТЗ повинні відповідати змісту освітньо-професійної програми та робочої навчальної програми дисципліни. Зміст ТЗ має безпосередньо відображати знання та вміння, які необхідно перевірити.

2. Системність відображення: завдання мають комплексно та пропорційно відображати ключові елементи змісту навчальної дисципліни.

3. Єдиність стилю: всі ТЗ, що входять до складу одного тесту, повинні бути

оформлені з дотриманням єдиного стилю та формату.

4. Чіткість та однозначність: ТЗ повинні бути однозначними для тлумачення, чіткими та зрозумілими. Не допускається використання сленгової лексики або формулювань, що містять прямі чи непрямі підказки.

5. Кількість варіантів відповіді: Рекомендована кількість альтернативних варіантів відповідей для одного ТЗ закритої форми становить від 3 до 8.

6. Уникнення крайніх варіантів: не рекомендується використання варіантів відповідей, де всі подані опції є правильними або всі є неправильними.

7. Структура варіантів відповіді:

– всі варіанти відповідей мають бути порівнянними за довжиною (бажано не перевищувати одного рядка);

– більш доцільним є формулювання розгорнутого запитання при збереженні коротких варіантів відповідей, аніж навпаки;

– варіанти відповідей не повинні залежати від їхньої позиції в переліку, а також від змісту попередніх запитань чи відповідей.

8. Логічна подібність: правильні та неправильні варіанти відповідей повинні мати граматично та логічно подібну структуру та стиль викладу.

9. Актуалізація: з метою забезпечення надійності та відображення змін у змісті навчальної дисципліни, необхідно проводити постійне оновлення та ротацію тестових завдань.

Таблиця 2: Рекомендовані різновиди тестових завдань відповідно до рівнів складності

Рівень складності	Назва рівня (когнітивна діяльність)	Рекомендовані форми та різновиди ТЗ
I	упізнавання / відтворення	Завдання закритої форми (вибір однієї правильної відповіді).
II	осмислення / розуміння	Завдання на встановлення відповідності. Завдання на відновлення послідовності (ранжування). Завдання закритої форми (вибір однієї/декількох правильних відповідей).
III	застосування / виконання	Завдання відкритої форми (доповнення/коротка відповідь). Ситуаційні завдання (аналіз короткої проблеми).

Таблиця 3: Рекомендовані різновиди ТЗ відповідно до рівнів складності

Форма ТЗ	Різновид ТЗ
	1-й рівень складності

Відкрита	на доповнення
	з короткою відповіддю
Закрита	з вибором однієї або декількох правильних відповідей
	з вибором альтернативної відповіді
2-й рівень складності	
Відкрита	на доповнення
	з короткою відповіддю
	з розгорнутою відповіддю (есе)
	на обчислення (задачі)
Закрита	з вибором декількох правильних відповідей
	на встановлення відповідності
	на встановлення правильної послідовності
3-й рівень складності	
Відкрита	з розгорнутою відповіддю (есе)
	на обчислення (задачі)

6. Критерії оцінювання результатів тестування

Ці критерії регламентують процес нарахування балів за результатами тестування здобувачів фахової передвищої освіти з метою забезпечення об'єктивності та диференціації оцінювання.

Сумарна кількість балів, яка відводиться на тестування, повинна відповідати розподілу балів за видами контролю відповідно до робочої програми освітнього компонента.

Оцінювання відповідей тестових завдань залежить від його форми.

Наприклад:

відповідь на закрите ТЗ з однією правильною відповіддю може бути оцінене: максимальною кількістю балів, відведеною на це завдання, якщо здобувач фахової передвищої освіти вибрав правильний варіант відповіді, або нулем – якщо неправильний. Проміжної оцінки відповідей на такі завдання не може бути;

для оцінювання відповіді на закрите ТЗ, яке містить декілька правильних відповідей, максимальну кількість балів, відведених на це завдання, необхідно розподілити між всіма правильними варіантами відповідей. Крім того, для неправильних варіантів відповідей необхідно передбачити від'ємні (штрафні) бали так, щоб у разі вибору здобувачем фахової передвищої освіти усіх варіантів відповідей оцінка за ТЗ дорівнювала нулю. Отже, якщо здобувач фахової передвищої освіти вибирає всі правильні відповіді та жодної неправильної, він отримує максимальну кількість балів, відведених на ТЗ. Якщо серед вибраних здобувачем фахової передвищої освіти відповідей будуть, як правильні, так і неправильні, то оцінка за ТЗ дорівнює сумі балів за вибрані правильні варіанти відповідей, зменшеній на суму балів за вибрані неправильні варіанти (проте така загальна оцінка не може бути від'ємною).

Співвідношення в тесті ТЗ різних рівнів складності повинно бути таким, щоб:

контроль рівня знань на межі «незадовільно – задовільно» забезпечувався ТЗ першого рівня складності;

контроль рівня знань на межі «задовільно – добре» забезпечувався ТЗ другого рівня складності;

контроль рівня знань на межі «добре – відмінно» забезпечувався ТЗ третього рівня складності.

При поточному і підсумковому тестуванні тест вважається виконаним, якщо здобувач фахової передвищої освіти отримав 50 і більше відсотків балів від загальної кількості балів, відведених на тест.

Співвідношення рівнів складності ТЗ та 12-бальної шкали

Співвідношення ТЗ різних рівнів складності повинно забезпечувати контроль знань відповідно до наступних критеріїв:

Таблиця 4: Співвідношення рівнів складності тестових завдань та рівнів знань (з урахуванням діапазону балів)

Діапазон балів (12-бальна шкала)	Національна оцінка	Сума балів	Шкала ECTS	Вид контролю (рівень знань)	Рекомендований рівень складності ТЗ
10 - 12 балів	відмінно	90-100	A	Високий рівень	III рівень (застосування)
7 - 9 балів	добре	82-89	B	Середній рівень	II рівень (осмислення / розуміння)
		75-81	C		
4 - 6 бали	задовільно	69-74	D	Початковий рівень	I рівень (упізнавання / відтворення)
		60-68	E		
0 - 3	незадовільно	59-34	FX	-	-

Голова методичної ради

Тетяна ІСАК